

BARÁTHI OTTÓ

Szemelvények Salgótarján város gazdaság- és társadalomtörténetének elmúlt 30 évéből

2. rész

A helyi önkormányzatokról szóló törvény hatályba lépésének 30. évfordulója az érdeklődő városlakó számára jó alkalom a visszatekintésre, a lokálpatrióta közgazdász számára pedig nyomós ok az önkormányzat – a város gazdaságával és társadalmával összefüggő – tevékenységének elemzésére. Ez készítette a szerzőt dolgozata' elkészítésére, amelyből sorozatírásának rövidített második részében Salgótarján város humán szférájának fontosabb ágazatonkénti főbb jellemzőit mutatja be.

Humán szféra: differenciált színvonal

A humán szféra (a nem termelő nemzetgazdasági ágazatok) szerteágazó feladatainak ellátása mindenkor a települések fokozatosan fejlődő-formálódó intézményrendszerén keresztül valósul meg. Így történt ez a rendszerváltás után is azzal a korántsem elhanyagolható különbséggel, hogy Salgótarján intézményhálózata az elmúlt három évtizedben – a város sajátos adottságaiból is következően – igen jelentős változáson, más megyeszékhely, illetve megyei jogú város intézményrendszerénél markánsabb metamorfózison ment át.

A vizsgált időszakban a nagyarányú – csaknem minden korosztályt érintő – népességfogyás, az ellátottak számának jelentős csökkenése, a feladatellátás megváltozott szerkezete, a működés gazdaságosságának fokozódó jelentősége egyfelől megkövetelte, másfelől – a közgyűlés döntésein keresztül – eredményezte is, hogy az intézményhálózat szerkezetében és személyi állományában is jelentősen módosult. Az átalakítás fokozatosan – igazodva az új kihívásokhoz – történt és megy végbe napjaink-

---

¹ Baráthi Ottó: *Salgótarján város gazdaságának és társadalmának főbb jellemzői 1990–2020 időszakában (Adalékok egy várostörténeti kiadványhoz)*. Pályázati dolgozat. Nagy Iván Honismereti Pályázat. Dornay Béla Múzeum, Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján, 2020.

ban is. A racionalizálás jelentősebb lépéseiről az egyes ágazatoknál röviden szólunk, de a hangsúlyt az eredményére: az intézményrendszer bemutatására helyezzük.

Egészségügy: orvos- és szakápoló hiány

Egészségi állapot. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Salgótarjánban 7370 fő adott számot tartós betegségről, ami a lakónépesség csaknem 20%-a. Ez az arány 4%-kal magasabb, mint az országos átlag, és a legmagasabb a 23 megyei jogú város közül. A rossz egészségügyi állapot az időskorúak igen magas arányára és az egykori bányák, ipari üzemek egészségtelen munkakörülményeire vezethető vissza. Erre utal, hogy 2010-ben a korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülők népességhez viszonyított aránya 4,4% volt, míg az országos átlag csak 3,8%.

A száz lakosra vetített betegszám- adatok szerint Salgótarjánban az országos átlagot meghaladó mértékben fordulnak elő a keringési rendszer és a légzőszervek betegségei, gyakoriak a mentális és viselkedési zavarok, valamint az idegrendszeri megbetegedések is. Az egy keresőképes korú lakosra jutó táppénzes napok száma az országos átlagot 20%-kal haladja meg. Minthogy a város foglalkoztatottsági rátája három évtizede rosszabb az országosnál, az egy foglalkoztatottra jutó táppénzes napok számában még nagyobb a különbség.

A rosszabb egészségi állapot miatt a városlakók gyakrabban keresik fel a házi orvosokat. Az egy felnőtt korú lakosra jutó látogatások száma (rendelőben, illetve lakáson történő ellátás) eggyel magasabb (6,5) volt, mint az országos átlag. A gyermekek esetében az éves átlagos orvosi vizitek száma ugyan magasabb, mint a felnőtteknél, de az átlagos 9,5 alkalom kevesebb, mint az országos átlag. A házi- és gyermekorvosra jutó ellátandók esetében városunk 2011-ben még elég jó helyzetben volt a megyei városok rangsorában.

Egészségügyi ellátó szervezet. Salgótarján egészségügyi ellátórendszerét a jól ismert tényezőkön (magas munkanélküliség, rossz szociális helyzet, alacsony iskolázottsági arány és szerény jövedelem, dohányzás, alkoholfogyasztás stb.) túl nehezíti az alapellátásban tapasztalható orvoshiány. A felnőtt házi orvos-körzetek közül 2, a házi gyermekorvosi körzetek közül 3 hosszabb időn át betöltetlen, ezekben a körzetekben helyettesítéssel látták/látják el a feladatot. A helyzetet súlyosítja a felnőtt házi orvosok és a házi gyermekorvosok magas életkora is. Közülük a legtöbben

már betöltötték az 50. életévüket. A 60–65 év feletti házi orvosok magas aránya miatt további orvoshiánnyal kell szembenézni.

Az egészségügyi alapellátás feladatait Salgótarján és Térsége Egészségügyi-Szociális Központja (ESZK) közalkalmazott orvosokkal, egyéni vállalkozó orvosokkal és gazdasági társaságokkal kötött szerződések alapján látja el. A privatizáció után a lakosság betegellátási és gyógyítási feladatait az orvosok döntően önkormányzati intézményekben lévő saját rendelőikben biztosítják.

A felnőtt házi orvosi ellátást 22 körzetben biztosítja az önkormányzat, egyben gondoskodik a hajléktalanok házi orvosi ellátásáról is. Egy körzet működtetését közgyűlési döntés alapján – területi elhelyezkedése miatt – Somoskőújfalu önkormányzata végzi. A 22 körzeti rendelőből 5 önkormányzati, 17 magántulajdonban van. A házi gyermekorvosi ellátást 6 rendelőben, 9 körzetben biztosítja az önkormányzat. A rendelők közül 3 önkormányzati tulajdonú rendelő, 3 magántulajdonú. A 9 körzetben 2015. november 1-től 5 gyermekorvos látja el a feladatokat. A körzetek közül 2 tartósan betöltetlen, 1 egy éven belül helyettesített.

A fogászati alapellátásban a 10 fogorvosi körzetből 1 körzet működtetését Somoskőújfalu Önkormányzata végzi. A 10 salgótarjáni körzetben 9 fogorvos látja el a feladatokat. A szakmai és az eszközprivatizáció nyomán az önkormányzati feladatokat a vállalkozó orvosok többnyire a saját ingatlan- és eszközbázisukon keresztül látják el.

Ellátási adatok, mutatók. Saját vizsgálatunk alapján a betegforgalomban bekövetkezett változásokat az észak-magyarországi régió megyei jogú városokban és országosan az alábbi táblázat adatai jól szemléltetik:

Egy házi orvosra jutó betegforgalom

Területi egység	2001	2010	2018
Miskolc	9 816	10 586	10 411
Eger	13 732	14 636	13 280
Salgótarján	10 151	10 937	11 814
Ország összesen	10 458	11 632	11 957

*Forrás: KSH Éves településstatisztikai adatok
Saját szerkesztés és számítás – B. O.*

A népesség minden szinten mutatkozó erőteljes csökkenése – amelynek a mértéke Salgótarjánban volt a legnagyobb – miatt az „orvoselvándorlás” nem lehetetlenítette el a gyógyító munkát, az egy orvosra jutó betegforgalom csak mérsékelten nőtt. Zavar csak további „orvosvesztés” esetén következhet be.

A városi betegellátás helyzetéről dr. Ferkó Attila főorvossal – aki a 24. számú felnőtt háziiorvosi körzetben rendel – beszélgettünk. Rendelőjének már a berendezése sem szokványos: a falakat festmények színesítik, a polcokon palócbabák és más kedves relikviák vonják magukra a figyelmet.

– Gondoltam, ne kórházi betegszobára emlékeztessen a rendelőm, ne legyen nyomasztó a miliő – mondja a reumatológiai és mozgásszervi-rehabilitációs szakvizsgával is rendelkező főorvos, aki idestova 20 éve az Úttörők úti, immár jól felszerelt, EU-konform rendelőjében látja el betegeit. Összesen csaknem 2000 páciense van, 1/3 – 1/3 arányban az idős, a középkorú és a fiatalabb nemzedék, köztük több főiskolás, egyetemista is.

– A kollégáimhoz képest hozzám többen jönnek reumatológiai és mozgásszervi panaszokkal, így a napi átlagos betegforgalmam mintegy hatvan fő – mondja a főorvos.

A megye legnagyobb rendelőintézete Salgótarjánban van, itt végezték az ezredforduló után a járóbeteg-szakellátás vizsgálatainak 45%-át, az 1992. évi 2,5-szeresét. Ebben az időszakban a rendelési idő 23%-kal nőtt, így az egy gyógykezelésre a korábbi 6,3 helyett 3,1 perc jutott, ami kevesnek mondható.

A megyében működő kórházi ágyak 38%-a Salgótarjánban működött 2002-ben. A 613 működő kórházi ágyszám alapján 1000 lakosra 138 ágy jutott, a megyeinél 66-tal több, a megyeszékhelyek közül 7-ben kevesebb ennél. Az ápolás átlagos ideje a megyei 8,8 nappal szemben 7,3 nap volt, az ágykihasználás pedig 73%-os, az utóbbi a megyeszékhelyek közül a legkisebb.

Az alábbi adatok szerint Salgótarján a kórházi ágyak számát tekintve „előretört”, fajlagos mutatója a megyei jogú városok átlagát is meghaladja. Ami a betegellátást tekintve ugyan „kegyelmi állapot”, de amit a gazdálkodás hatékonyságát elváró gazdasági szakemberek kifogásolnak.

A gyógyszerterek száma az 1992. évi 6-ról 2003-ra 9-re gyarapodott, ami lakosságszámra vetítve az országos mutatóhoz mérve is elfogadható szint.

A 10 000 lakosra jutó működő kórházi ágyszám

Területi egység	2001	2010	2018
Miskolc	190	193	222
Eger	198	170	187
Salgótarján	133	178	205
23 MJV város	149	137	152

*Forrás: KSH Éves településstatisztikai adatok
Saját szerkesztés és számítás – B. O.*

Oktatás–nevelés: fókuszban a racionalizálás

Bölcsőde. A bölcsődei ellátás 1999 után hosszú időn át nem volt biztosított, 2002-ben például 3 éven aluliak ellátása magánintézményben történt. Az ellátásban az önkormányzat egy önálló bölcsődével, 2018-tól óvodákban kialakított bölcsődei csoportokkal vesz részt.

Óvodai feladatellátás. 2002-ben a megye óvodai férőhelyeinek 21%-a volt Salgótarjánban, 1000 lakosra 39 férőhely jutott, annak köszönhetően, hogy a férőhelyek száma az 1992. évi 1616-ról 2002-ben 1744-re, 8%-kal bővült. Az óvodás gyermekek száma ugyanakkor az élve születések csökkenése miatt 1784-ről 1498-ra, 16%-kal mérséklődött. A későbbi időszakok adatai az alábbi táblázatból jól követhetőek, beszédesek.

Óvodai ellátási mutatók

Megnevezés	2002	2005	2016	2019	2019. év 2002. év %-ában
Férőhelyek száma	1744	1560	1300	1130	64,8
Ellátott gyermekek	1498	1411	960	868	57,9
Férőhely kihasználtság, %	85,9	90,4	73,8	76,8	-
Egy csoportra jutó gyermek	21	21	23	23	109,5

Forrás: SMJV Gazdasági Programja 2020–2024 (Index saját számítás – B. O.)

A tábla adataiból és dinamikus viszonyszámából jól látszik az ellátott gyermeklétszám csökkenése, miközben egyes körzetekben létszámemel-

kedést mutat. Miközben a városban élő óvodáskorú gyermekek száma az elmúlt 3 évben nem változott lényegesen, és a következő években is várhatóan stagnál, a beiratkozottak számában csökkenés tapasztalható. Ennek oka vélhetően a Jó Pásztor Katolikus Óvodába beiratkozók száma és az elvándorlás hatása. Tanulságosak az alábbi térségi összehasonlító vizsgálatunk táblázatai.

100 férőhelyre jutó beírt óvodás gyermek

Területi egység	2001	2010	2018
Miskolc	98	90	90
Eger	99	101	83
Salgótarján	87	97	75
Ország összesen	97	91	85

*Forrás: KSH Éves településsziszatiztikai adatok
Saját szerkesztés és számítás – B. O.*

Salgótarjánban más megyei jogú városokhoz képest erőtejesebben csökkent az óvodáskorú, az óvodába beírt, ellátott gyermekek száma is, miközben az óvodai férőhelyek száma mérsékeltebben csökkent. Következtében a férőhely-kihasználtság rosszabb, mint más megyei jogú városokban.

Általános iskolák. Amíg 1990-ben Salgótarjánban 5611 fő volt a tanulók száma, 1995-ben már csak 4503 fő, 2005-ben 4087 főre tovább mérséklődött. A nappali tagozatos diákok száma 10 év alatt 12%-kal csökkent. 2004-ben a Gagarin Általános Iskolában a két tanítási nyelvű képzés is bevezetésre került. 2005-ben az egy osztályteremre jutó nappali tanuló 28,6 fő, amely az országoshoz (20,9 fő) képest, 7,7 fővel magasabb. Az egy pedagógusra jutó nappali tanulólétszám 11 fő, alig több az országos átlagnál. A 2007/08. tanévtől az általános iskolai oktatás egy központi iskola szervezeti rendszerében kerül ellátásra, amelyhez az iskolák tagintézményként kapcsolódnak. Ezt követően a létszám tovább csökkent, a fajlagos mutatók „javultak”. A fentieket részben alátámasztják az alábbi táblázat adatai is. Amint az összehasonlító vizsgálataink alapján kiderült, az általános iskolai fajlagos mutatók többsége megállja a helyét térségi összehasonlításban is.

Egy általános iskolai osztályteremre jutó tanuló

Területi egység	2001	2010	2015
Miskolc	24	22	19
Eger	24	23	24
Salgótarján	30	26	23
Ország összesen	22	20	20

Forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis. Éves településstatisztikai adatok. Saját szerkesztés és számítás – B. O.

Középfokú oktatás. A vizsgált időszakban a megye középiskolásainak jelentős része Salgótarjánban tanul(t). Itt található a feladatellátási helyek 35, és az osztálytermek 41%-a. 1992 óta az utóbbi 9-cel bővült, a diákok száma pedig 390-nel lett több. A középiskolai nappali tanulók száma az 1995. évi 3538 főről 2005-ben 3568 főre növekedett. Az egy osztályteremre jutó tanulók száma 2005-ben 33,3 fő, az országostól 4,5 fővel nagyobb. A 2000-es évek elején a Kós Károly Építőipari Szakközépiskola összevonásra került a Stromfeld Aurél Gépipari Szakközépiskolával, a Petőfi Sándor Általános Iskola gimnáziumi tagozata pedig integrálódott a Madách Imre Gimnáziumba. Erre azért volt szükség, mert a tanulók száma jelentősen csökkent.

A feladatellátási szervezetrendszer racionalizációja következtében a 2007/08. tanévtől a Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola szervezetébe került a Kanizsai Dorottya Egészségügyi Szakközépiskola, illetve a Tánicsics Mihály Szakközépiskola szervezetébe került a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola.

A köznevelési intézmények, az óvoda kivételével, 2013. január 1. napjával állami fenntartásba kerültek. Az állami köznevelési ellátást szolgáló ingó és ingatlan vagyon továbbra is az önkormányzat tulajdonában maradt, azonban a Salgótarjáni Tankerületi Központot és a Salgótarjáni Szakképzési Centrumot ingyenes vagyongazdálkodási jog illeti meg. A vagyongazdálkodási jog fennállása alatt a vagyon fenntartásával kapcsolatos kötelezettségek a vagyongazdálkodót terhelik.

Az állami intézménykezelő állományába tartoznak 2013. évtől a pedagógusok, valamint az oktató és nevelő munkát közvetlenül segítő közalkalmazottak is. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ december

19-i tájékoztatásában idézte, hogy a köznevelési törvény szerint a köznevelés biztosítása állami feladat, ezért az 2013. január 1-jétől az állami fenntartás és a települési önkormányzati működtetés megosztásának elve szerint alakul át.

A szakképzési feladatok ellátására az ország 44 szakképzési központjához hasonlóan 2015. július 1-től Salgótarjában is megalakult a Salgótarjáni Szakképzési Centrum. Az új működtetési rendszert a szakképzési intézmények hatékonyabb, összehangoltabb működésének elősegítésére és a gazdasági-piaci szereplők képzési igényeinek gyorsabb és rugalmasabb kielégítésére hozta létre a Nemzetgazdasági Minisztérium. Az új rendszerben a szakképzési centrumok szakmai és gazdálkodási önállóságot kapnak. A szakképzési centrum fő feladataként szakiskolai és szakközépiskolai nevelést-oktatást, HÍD-programok keretében folyó képzést folytat, esti, levelező formájú felnőttoktatást, valamint kollégiumi nevelést és gimnáziumi képzést is ellát. 45 szakmát sajátíthatnak el a salgótarjáni, ballassagyarmati és bátonyterenyi tagintézményeiben a tanulni akaró fiatalok. A Centrum felnőttképzési tevékenységet is végez, a szakmai képzésbe bekapcsolódó álláskereső, szakmát váltani kívánó, szakmát szerezni akaró felnőttek számára. A Salgótarjáni Szakképzési Centrumhoz (SSzC) nyolc iskola tartozik.

Felsőfokú képzés. Salgótarjában 1972-ben nyílt meg a Budapesti Pénzügyi és Számveteli Főiskola Salgótarjáni Intézete, későbbi nevén a BGF Salgótarjáni Intézete. Az 1970-es évek közepétől javult a megye pénzügyi, gazdasági szakember-ellátottsága, amelyből még az ezredforduló utáni első évtizedben is kivette részét az intézmény. Az ezredforduló után a hallgatók számának folyamatos csökkenése, és egyéb okok következtében a már korábban megindult lassú leépülés folyamata felgyorsult, amelynek végén a BGF 2012-ben megszüntette a felsőfokú gazdasági szakemberképzést Salgótarjában. Az azóta eltelt években számos kezdeményezés és kísérlet történt a főiskolai képzés – főleg a műszaki felsőoktatás – újraindítása érdekében, elsősorban az Óbudai Egyetemmel együttműködve. Ennek részeredményei évről évre szerények.

Kultúra-művelődés: viszonylag jó színvonalon

Az 1990. évtől a kulturális, a közművelődési és a sportfeladatok ellátására a korábbi intézményrendszer mellett kft.-k jöttek létre, és igyekeznek ellátni az önkormányzat ez irányú feladatait. Az államreform részeként 2013. január 1-től Salgótarján Önkormányzata kötelező feladatként meg-

kapta a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a Dornay Béla Múzeum fenntartási feladatát is. A kulturális és közművelődési feladatokat alapvetően a József Attila Művelődési Központon keresztül látták el korábban is. A Közgyűlés döntése alapján 2018-ban a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft.-ből jogutódlással létrejött a Zenthe Ferenc Színház Nonprofit Kft. Önálló kft.-ként pedig – 100%-os önkormányzati tulajdonban – a **Salgótarján Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. (REMEK)**, amely ellátja az önkormányzat közművelődési, médiaszolgáltatási és sportfeladatait. A „REMEK-be szabott” városi szervezetek az alábbiak:

József Attila Művelődési Központ (JAMK). Ismert rendezvényük, az évről évre megrendezésre kerülő Tavaszi Fesztivál-program sorozat. Zászlóshajó a már 35 alkalommal megrendezett Nemzetközi Dixieland Fesztivál. Sikeres a gyermeknapi és a Szent István-napi rendezvény, az Adventi sokadalom is. Korábban befogadó színházként gondozta a Vertich Színpadot, házigazdája volt a Palóc Parnasszus élő, irodalmi újságnak, majd a Szerdatársaságnak.

Salgótarjáni Városi Televízió (SVT). Saját készítésű műsorideje emelkedett a korábbi időszakhoz képest. Műsorszerkezete, műsorkínálata az utóbbi 2-3 évben a helyi igényekhez jobban igazodott, színvonalát tekintve is javult. Közművelődési típusú műsorait azonban (a város kulturális, művészeti eseményeit, értékeit bemutató adásait) a jövőben szélesíteni, bővíteni szükséges.

A Salgótarjáni Civil és Ifjúsági Ház (elődje: Salgótarjáni Ifjúsági Tanácsadó Iroda, ismert nevén: SITI). A József Attila Művelődési Központba történt integrációja igazolta a szervezeti változással kapcsolatos elképzeléseket. Az eredeti funkció mellett bővültek a fiatalok kulturális, közművelődési lehetőségei.

A REMEK további intézményei: Városi Sportcsarnok, Városi Sportcentrum, Városi Tanuszoda, Városi Strandfürdő, Belvárosi Mozgásstúdió, Bátki József Közösségi Ház.

Az önálló társulatként működő **Zenthe Ferenc Színház** Salgótarján első, önálló státuszú színháza. A teátrum 2012-ben, a művész születése évfordulóján, április 24-én alakult meg. A színházat 2013. március 1-jétől egy önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság működteti, mely 2018. szeptember 1-jétől a Zenthe Ferenc Színház Nonprofit Kft. nevet viseli. A színházterem 562 néző befogadására alkalmas, a Zenthe Szalon 100 fős kamaraterem, mely 2016 márciusában nyílt meg.

Más szervezeti formában működő városi intézmény:

A Salgótarjáni Néptáncművészetért Közalapítvány (korábban Táncház) beváltotta az alapítványi formához fűzött reményeket: biztosítja a Nógrád Táncgyüttes működési feltételeit. (A Táncház a Váczi Gyula Alapfokú Művészetoktatási Intézmény szervezeti keretében folytatja az iskolarendszerű gyermeknéptánc-képzést.)

Az **Apolló mozi** kamaraterme art mozi-minősítést kapott a Nemzeti Filmirodától, ami igényes, art mozi-besorolású és magyar filmek bemutatását teszi lehetővé. Ennek révén a mozi az esztétikai nevelésben, a minőségi filmellátásban is előreléphet. A filmszínház további termeinek hasznosítására egyéb pályázati forrásokból egy többfunkciós, szabadidős, rekreációs központ kialakítására nyílik lehetőség.

Érdeemes nagyon röviden bemutatnunk a részben említett nagyobb városi rendezvényeket, népszerű programokat.

A **Salgótarjáni Tavasz Tárlat** már 35 alkalommal került megrendezésre. Salgótarján ezzel a rendezvényével és az egykori Szabadtéri Szobortárlattal kapcsolódott be az országos képzőművészeti élet vérkeringésébe. A kortárs művészek alkotásai az utóbbi években is nagy számban magas művészi színvonalon jelennek meg.

A **Nemzetközi Dixieland Fesztiválnak** 1984-ben adott először ott-hont Salgótarján városa. Ez idő óta – mindössze néhány év kivételével – rendszeresek a többnyire május elején megtartott nagyszabású és sikeres koncertek a nógrádi megyeszékhelyen. A hazánk határain túl is ismert rendezvény évtizedek óta szolgálja Salgótarján városmarketingjét is.

Tarjáni Folk és Szlovák Napok a Nógrád Megyei Folklorfesztivál részeként évente több ezer látogató örömeire kerülnek megrendezésre. Zenekari koncertek, sztárvendégek és jó hangulat jellemzi minden évben a rendezvényt.

Salgó Rally. A verseny nemcsak az autósport szerelmeseinek nyújt élményt, a táj szépsége is sok turistát vonz a hegyekbe. Hosszú szünet után 2009-ben és 2010-ben volt újra rally Salgótarjában. Újabb cezúra után 2016-tól kerül ismét megrendezésre.

Adventi sokadalom. A 2000-es évek közepétől a civil kezdeményezésre sok látogatót vonzó rendezvény a karácsony, a karitás és a szeretet jegyében fogant. Programjaival és ajándékaival sok gyermek és szülő számára okoz nagy örömet.

A **Medvesi Fotós Maraton** 2013-tól kerül megrendezésre a Karancs-Medves vidékén, évről évre az ország minden részéből egyre több fotóst és más látogatót is fogadva. A kétnapos program során terepvezetők mu-

tatják be a táj legszebb részeit fotós szempontok szerint összeállított programok kíséretében.

Sajnálatos, hogy néhány nagy múltú rendezvényre ma már csak némi nosztalgiával emlékezhetünk. Így többek között

a TIT Nemzetközi Nyári Ifjúsági Egyetemre, amely a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Nógrád Megyei Szervezete/Egyesülete által, jelentős önkormányzati támogatással 2000-ig került megrendezésre. Jó két évtizeden át vonzotta az ország minden részéből a diákokat és a fiatal értelmiségieket;

a Nemzetközi Ugrógálára, amelyre mint „tarjáni találmányra” először 1986-ban került sor a város Fő terén. 1999-től környezeti kultúrájának bemutatása szándékával is áttette színhelyét a festői somoskői Váralja Sportcentrumba. A külföldön is népszerűvé vált ugrógálán a két évtized alatt mintegy harminc ország több száz neves, olimpiai bajnok és világcsúcstartó atlétája vett részt.

Végül vessünk egy pillantást a **közgyűjteményi intézményekre**, amelyek jelentős szerepet töltenek be kulturális, szellemi és tudományos életünkben.

*A Balassi Bálint Megyei Könyvtár épülete Salgótarjánban.
Itt található a Palócföld folyóirat szerkesztősége is. (Fotó: bbmk.hu)*

A **Balassi Bálint Megyei Könyvtár** egyaránt ellát megyei és városi feladatokat. Szakmai hivatásán túl fontos szerepet tölt be a megye közművelődési életében, a népi hagyományok őrzésében, a helyi értékek bemutatásában is. Mindezt jól reprezentálják a rendre sikeres kiállítások, könyves ünnepek, könyv- és lapbemutatók, író-olvasó találkozók, a jeles napok évfordulós rendezvényei, a nyári napközis olvasótáborok. Befogadja a megye egyetlen – immár 67. évfolyamában járó – nyomtatott (és online) folyóirata, a Palócföld szerkesztőségének, és egyben a folyóirat kiadója is. Az intézmény 2020-ban a szakma legmagasabb elismerését, a rangos „Minősített Könyvtár” címet is elnyerte, amit ez év elején a Magyar Kultúra Napja alkalmából vehetett át.

A **Dornay Béla Múzeum** a házigazdája a már említett Salgótarjáni Tavasz Tárlatnak, illetve a Salgótarjáni Rajzbiennálénak, időszakos kiállításoknak és sok más rangos rendezvénynek. Szervezi a Nagy Iván Honismereti Pályázatot, támogatja a Múzeumbaráti Kör működését. Kiadványozási tevékenysége az utóbbi években vált igazán értékké. Mind jobb színvonalon működteti az országhatárokon túl is ismert bányamúzeumot. A múzeum számos ismerve alapján megállja a helyét országos összehasonlításban is, látogatottsága az elmúlt években dinamikusan növekedett. A múzeum 2020 októberében a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségének Év Múzeuma díját is elnyerte.

A **Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára** (elődje: Nógrád Megyei Levéltár) funkcióját magas szakmai színvonalon tölti be. Rendszeresen megjelenő történeti kiadványai (jelesül és többek között a *Salgótarján történelmi kronológiája I–II.* kötete, az 1956-os salgótarjáni eseményeket feldolgozó kiadvány, a *Salgótarjáni zsidótörténet* című kötet) nagy jelentőségű helytörténeti értékek, amelyek egyben országos elismerést is kiváltak.

Rövid összegezés, néhány következtetés

Az egészségügyi ágazat – az országosnál rosszabb egészségi állapotú lakossággal együtt – fokozott gondoskodást igényel. Ismereteink szerint a működő orvosok és asszisztensek áldozatos munkát végeznek, jóllehet ezt minden érintett másként éli meg. Az orvostársadalom elöregedése országos tendencia, városunkban különösen jellemző. Az ellátás színvonala stagnáló, egyes városi körzetekben romló. A háziorvosi rendelők felszereltsége megfelel az előírásoknak. Az Önkormányzat a képzett szakemberek letelepítése érdekében indított programot, amely az orvosok esetében is eredményes lehet.

Az oktatás-nevelés irányításában a biztonságos és nívós ellátás mellett erősödött a gazdaságosságra való törekvés. A kényszerű változások – intézménymegszűnések, a pedagógusok létszámának csökkentése – azonban nem javíthatták az intézmények dolgozóinak komfortérzetét és felelősségteljes munkájuk minőségét sem. A főiskola megszűnése, az önálló felsőfokú képzés hiánya a megyei jogú város – hosszabb távra is kiható – deficitje.

A **kultúra-művelődés** egyes időszakokban preferált helyzetében a várt színvonal-emelkedés nem következett be. Miközben a kulturális élet erősen rendezvénycentrikus, a Zenthe Ferenc Színház pedig Salgótarján kevés sikertörténetének egyik remek reprezentánsa, a helyi társadalom egy részében a művészetek és kultúra iránti igény csökkenőben, az érték szemlélet és az identitástudat visszaszorulóban van. Mindeközben a városban esetenként a munka-, a magatartás- és a környezeti kultúra színvonala is kifogásolható.